

MILOŠ FORMAN:
Černý Petr
1963

Stejnomená povídka Jaroslava Papouška, který ji svému příteli Miloši Formanovi poskytl jako předlohu, se původně odehrávala těsně po válce. Hlavní hrdina Petr se učil u soukromého hokynáře a zmatky jeho dospívání násobily i politické události kolem blížících se voleb. Scenáristé Papoušek a Forman děj přenesli do současnosti a Petra umístili do samoobsluhy.

Šťastnou volbou se ukázalo obsazení některých rolí talentovanými neherci, pro jejichž vyhledávání měl schopnosti zvláště Formanův spolupracovník a kamarád z dětství Ivan Passer. Pro roli Petrova otce objevil kolínského kapelníka dechové hudby Jana Vostrčila. Šedesátiletý úspěšný herecký debutant si pak zahrál ještě v dalších filmech. Představitel titulní postavy Ladislav Jakim neviděl přes nesporné nadání svou budoucnost v herectví a poté, co dostudoval, stal se právníkem. Vladimír Pucholt, zde jako zedník Čenda, hrál ve filmu už od dětství a byl jedním z nejnadějnějších mladých herců. Ale také on toužil po jiné kariéře. V roce 1967 odešel do Velké Británie, vystudoval medicínu a stal se nakonec dětským lékařem v Kanadě.

Film **ČERNÝ PETR**, který sklízел vavříny už v době svého vzniku, úspěšně odolal zkoušce časem a dodnes si uchoval pro vnímavého diváka kouzlo.

ČERNÝ PETR
Československo 1963

režie: Miloš Forman

námět: Jaroslav Papoušek

scénář: Jaroslav Papoušek, Miloš Forman

kamera: Jan Němeček

hudba: Jiří Šlitr

píseň: *Život je pes* (hudba Jiří Šlitr, text Jiří Suchý, zpívá Pavel Sedláček)

hrají: Ladislav Jakim (učeň Petr Vaněk), Jan Vostrčil (Petrův otec), Pavla Martínková (Pavla Vrbová), Vladimír Pucholt (zednický učeň Čenda Semerád), Pavel Sedláček (zpěvák Sako), František Kosina (vedoucí samoobsluhy)

MILOŠ FORMAN
(1932)

Jeho dětství tragicky poznamenala smrt obou rodičů v nacistických koncentračních táborech. Na internátní střední škole v Poděbradech poprvé režíroval amatérské divadlo, na DAMU ho však nepřijali. Zvolil náhradní řešení a vystudoval scenáristiku a dramaturgii na FAMU. Mezi jeho profesory byli spisovatelé Milan Kundera a Miloš V. Kratochvíl. V praxi začal psaním scénářů, ale velmi ho přitahovala režie. Protože byl schopný a talentovaný, vzal si ho jako asistenta Alfréd Radok, pro nějž pak pracoval i na legendární *Laterně magice*.

V touze po samostatné tvorbě si Forman koupil v roce 1961 vlastní ruční kameru. Kamarád Ivan Passer přivedl mladého kameramana Miroslava Ondříčka a spolu začali točit dokument o divadle Semafor. Roztočený film se podařilo umístit do výrobního plánu Filmového studia Barrandov. Námětem se stal konkurz na místo zpěvačky, který vyhlásili protagonisté Semaforu Jiří Suchý a Jiří Šlitr jenom kvůli filmařům. **KONKURS** - neuvěřitelně autentický snímek o nepodložené sebedůvěře adeptek na slávu - byl však pro distribuci krátký. Forman vymyslel druhou povídku **KDYBY TY MUZIKY NEBYLY**

o dvou mladých a nepříliš zodpovědných hudebnících v konkurenčních dechových kapelách. Do kin byly obě části uvedeny pod společným názvem **KONKURS**.

Celovečerní hranou Formanovou prvotinou se stal **ČERNÝ PETR**, film úspěšný u diváků, kritiky a také v zahraničí. Inspirací pro další film **LÁSKY JEDNÉ PLAVOVLÁSKY** bylo pro Formana dávné setkání s cizí dívkou bloudící Prahou. Přijela za mužem, jenž s ní strávil během služební cesty jedinou noc v jejím rodném městě a potom ji pozval k sobě. Adresa, kterou jí dal, byla však falešná. Forman spolu s Passerem a Papouškem napsali scénář, v němž situaci bohatě rozvinuli a doplnili o další motivy. Film obsadili skvělou kombinací zkušených profesionálů a talentovaných neherců. Svůdcem, klavíristou Mildou, se stal Vladimír Pucholt. Titulní plavovláskou byla Hana Brejchová, sestra Formanovy první – v tu dobu už bývalé – manželky Jany, vynikající filmové herečky. Mildovy rodiče představovali neherci Milada Ježková a Josef Šebánek, jimž dnes už legendární společné scény otevřely hereckou kariéru. Nejenom tento snímek, ale i další díla ojedinělé etapy naší filmové historie, označované jako nová vlna, přinesly české kinematografii světový úspěch.

Finanční účast na dalším Formanově filmu nabídl vlivný italský producent Carlo Ponti. Formanův poslední český snímek **HOŘÍ, MÁ PANENKO** měl námět opět přímo ze života. Forman, Papoušek a Passer, frustrovaní psaním nového scénáře, jež uvízlo na mrtvém bodě, se zúčastnili hasičského bálu ve Vrchlabí. Pitoreskní mozaika zážitků dodala potřebné téma – a scénář vznikl rekordní rychlostí a stejně tak probíhalo i natáčení filmu bez profesionálních herců. Třebaže Ponti ve vzácné shodě s komunistickými funkcionáři film odmítl, Miloš Forman byl na jeho základě pozván do USA. Politický vývoj v Československu způsobil, že se už nevrátil domů a po obtížných začátcích se v průběhu let vypracoval v jednoho z nejrespektovanějších amerických režisérů. Za filmy **PŘELET NAD KUKAČČÍM HNÍZDEM** a **AMADEUS** získal cenu Americké filmové akademie, Oscara.

Výběrová filmografie:

(režie, není-li uvedeno jinak)

- 1955 Nechte to na mě (scénář)
- 1956 Dědeček automobil (scénář, asistent režie)
- 1957 Štěňata (scénář, pomocná režie)
- 1962 Tam za lesem (pomocná režie)
- 1963 Černý Petr
- 1963 Konkurs
- 1965 Lásky jedné plavovlásky
- 1967 Hoří, má panenko
- 1971 Odcházím / Taking Off
- 1973 Viděno osmi / Vision of Eight (část *Desetiboj*)
- 1975 Přelet nad kukaččím hnízdem / One Flew Over the Cuckoo's Nest
- 1979 Vlasy / Hair
- 1981 Ragtime / Ragtime
- 1984 Amadeus / Amadeus
- 1989 Valmont / Valmont
- 1996 Lid versus Larry Flynt / The People vs. Larry Flynt
- 1999 Muž na Měsíci / Man on the Moon
- 2006 Goyovy přízraky / Goya's Ghosts

Doporučená literatura:

Stanislava Přádná, Zdena Škapová, Jiří Cieslar, *Démanty všednosti*. Pražské scéna, Praha 2002.

Antonín J. Liehm, *Ostře sledované filmy*. NFA, NFA 2001.

Jan Žalman, *Umlčený film*. NFA, Praha 1993.

Josef Škvorecký, *Všichni ti bystrí mladí muži a ženy*. Horizont, Praha 1991.

Miloš Forman, Jan Novák, *Co já vím? Co mám dělat, když je to pravda*.
Bookman, Praha 2007.

www.zlatasedesata.cz

ČESKOSLOVENSKÁ NOVÁ VLNA

Nejúspěšnější období v dějinách naší kinematografie s naprosto mimořádným mezinárodním ohlasem.

Na počátku 60. let dvacátého století se sešlo neobvyklé množství mladých talentovaných lidí – scenáristů, režisérů, kameramanů, hudebních skladatelů, výtvarníků a dalších – s příznivými tvůrčími podmínkami. Stát poskytoval finanční prostředky, ale doposud přísný politický dozor značně polevil. Část neuznávanějších tvůrců pocházela z řad studentů FAMU (Miloš Forman, Jiří Menzel, Věra Chytilová, Pavel Juráček, Evald Schorm, Jan Schmidt, Ivan Passer), ale patřili k nim i lidé bez formálního filmového vzdělání (například výtvarnice Ester Krumbachová nebo sochař Jaroslav Papoušek). Ze slovenských tvůrců je nutné připomenout především Juraje Jakubiska, Elo Havettu a Dušana Hanáka.

Žánrově šlo především o dva druhy filmů – na jedné straně stylizovaná podobenství o zvláštní moci, na straně druhé všední příběhy lidí, natočené ovšem s velkou mírou autenticity. Neherci obsazovaní kvůli svému typu byli schopni při dobrém režijním vedení dosáhnout neuvěřitelných výkonů. Pro některé z nich začala nečekaná herecká kariéra (Josef Šebánek, Milada Ježková, Jan Vostrčil). I další, v té době už renomovaní režiséři, kteří přímo nepatřili k tvůrcům nové vlny, natočili v 60. letech svá vrcholná díla (např. Karel Kachyňa, Vojtěch Jasný, Otakar Vávra).

O dalším vývoji se lze jen dohadovat. Okupace „spřátelenými“ armádami a následná tuhá normalizace znamenaly konec nové vlny. Někteří tvůrci odešli do zahraničí, někteří léta vydupávali své další filmy proti různým omezením a zákazům a pro některé přišel návrat k tvorbě bez cenzury příliš pozdě (Evald Schorm, Pavel Juráček, Antonín Máša).

Autorka textu: *Eva Urbanová*